

BAS A01 Baskurs för universitetsstudier

Jeanette Emt, Filosofiska institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

Resonemang & argumentation

Struktur

Analys

Kritik

Den som resonerar och
argumenterar "ansvarar
för följderna"...

Slutsats **Premisser** **Skäl**
Bevis **Belägg**
Tes **Argument** **Pro-argument**
Contra-argument **Antites**

2 sorters bevisprövning

Formell giltighet

- Följer slutsatsen av premisserna?

Exempel på en formellt giltig slutledning

1. Om det regnar, så heter jag Farmor Anka.
2. Det regnar.
3. Slutsats: Alltså heter jag Farmor Anka.

OBS! Ett resonemang kan vara formellt giltigt, trots att det är "knäppt"!

Hållbarhet

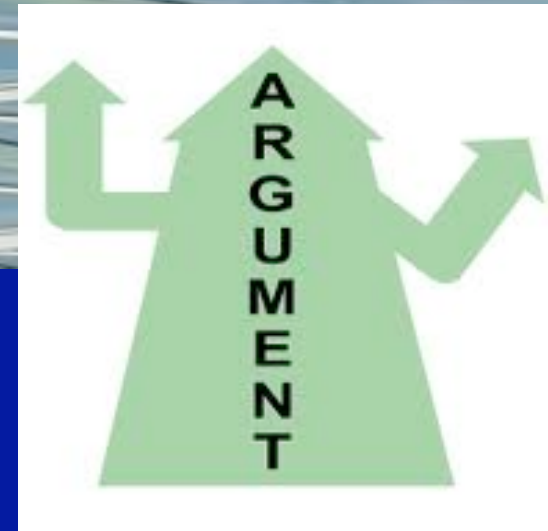
- Är premisserna sanna/rimliga?
- Ger premisserna tillräckligt stöd för slutsatsen?

Komplexa bedömningar.

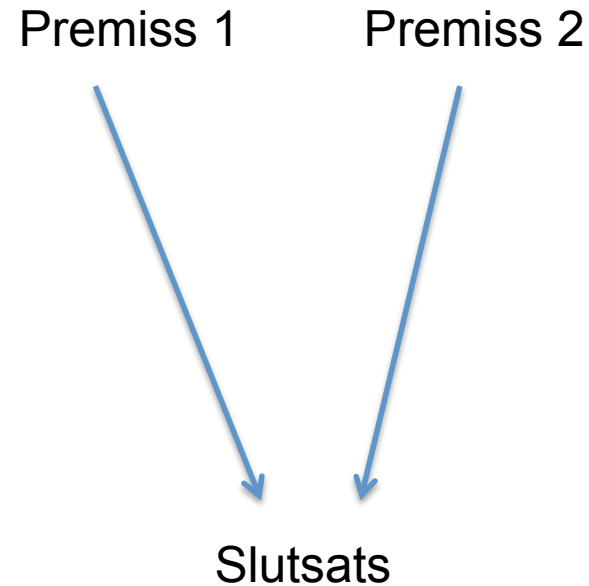
VIT – Resonemangsstruktur

- Hur är resonemanget uppbyggt?
- Har det V-, I- eller T-struktur?

V-struktur

- Slutsatsen får stöd av två eller fler premisser (argument, skäl etc)
- Premisserna stöder slutsatsen **oberoende av varandra**

Exempel V-struktur

Premiss 1 Sömnbriist förorsakar stress, övervikt och andra hälsorelaterade problem.

Premiss 2 Sömnbriist är en bidragande faktor vid en stor mängd trafikolyckor.

Slutsats Sömnbriist är skadligt.

Hållbarheten hos V-resonemang

- Sanningen/rimligheten hos premisserna måste kontrolleras **separat**. Ofta är premisserna komplexa och det kan finnas mycket erfarenhet och/eller forskning som backar upp dem.
- Eftersom V-resonemang ofta har en uppräkningskaraktär, blir argumentationen generellt starkare ju fler argument (premissor) som listas.
- V-resonemang är inte **logiskt** vattentäta (dvs har inte absolut 100%-ig formell giltighet).

I-struktur

- Slutsatsen får stöd av **en** (= 1) premiss
- Slutsatsen är ett sätt att lyfta fram eller belysa den närmare innebörden av något centralt begrepp i premissen.

Premiss

Slutsats

Exempel I-struktur

Premiss Carolina är en vuxen svensk medborgare.

Slutsats Carolina har rätt att rösta i riksdagsvalet.

Hållbarheten hos I-resonemang

Beror på om premissen är sann/rimlig och om tolkningen av det centrala begreppet i premissen är relevant och kompetent.

I Carolina-exemplet ges begreppet *vuxen svensk medborgare* en **normativ juridisk tolkning** i termer av en **politisk rättighet**.

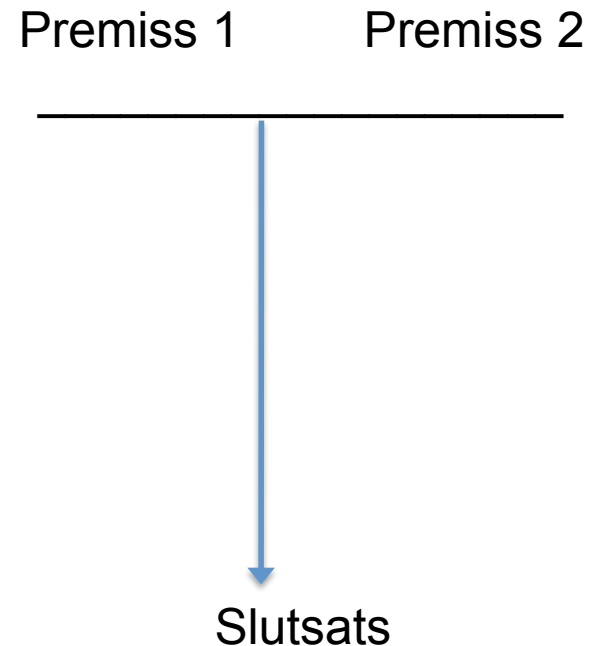
Exempel Slarvigt I-resonemang

Premiss Carolina är en svensk medborgare.

Slutsats Carolina har rätt att rösta i riksdagsvalet.

T-struktur

- Slutsatsen får stöd av två eller fler premisser
- Premisserna stöder slutsatsen **tillsammans** men **inte** var och en för sig, oberoende av varandra

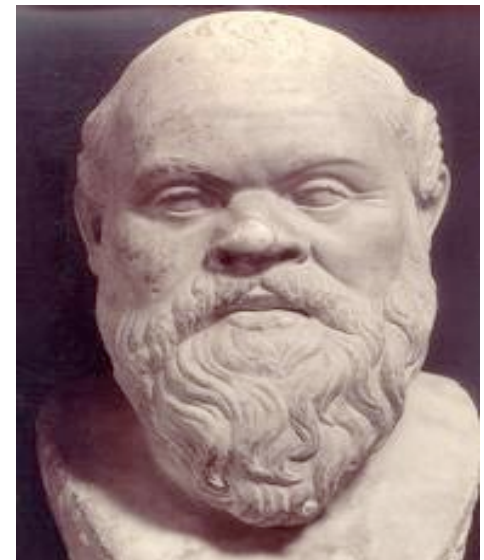

Exempel T-struktur

Premiss 1 Alla människor är dödliga.

Premiss 2 Sokrates är en människa.

Slutsats Sokrates är dödlig.

Hållbarheten hos T-resonemang

- Korrekt utförda är de formellt giltiga slutledningar, där premisserna ger ett 100%-igt stöd åt slutsatsen
- Om premisserna dessutom är sanna, så är resonemanget absolut vattentätt: maximal hållbarhet

Argumentationsanalys

Beskrivande del

- Resonemangets struktur
- Tes
- Argument för **pro**
- Argument mot **contra**
- Underordnade argument
- Explicit/implicit: tydliggörande av underförstådda argument

Värderande del

- Resonemangets hållbarhet
- Hur väl underbyggd är tesen?
- Är argumenten
RELEVANTA?
SANNA (RIMLIGA)?
ADEKVATA (TILLRÄCKLIGA)?

Välviljans princip

- Olika tolkningar av tesens och argumentens mening, betydelse och innebörd är ofta möjliga, givet vad man vet om författarens bakgrund och syfte.
- Orsak: oklarhet, vaghet, mångtydighet

Tolkningsregel: Välj den tolkning som gör resonemanget så bra som möjligt!

Den beskrivande delen

- Identifiera tes och argument
- Rekonstruera tankestrukturen
- Tes = T
- Pro-argument = P (1,2,3....)
- Contra-argument = C (1,2,3...)

- Underordnade argument

I, V eller T-struktur?

I-struktur

- T: Carolina har rätt att rösta i det svenska riksdagsvalet
- P: Carolina är en vuxen svensk medborgare

V-struktur

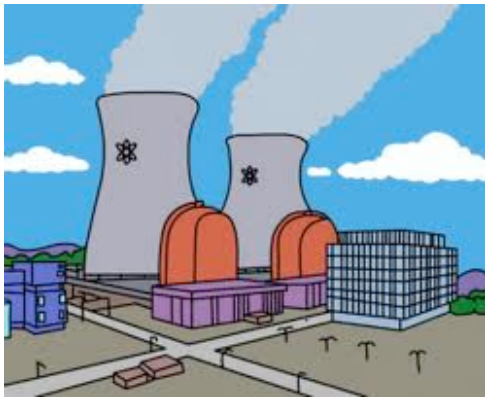
- T: Filosofi är nyttigt
- P1: Man blir klok
- P2: Man blir glad

T-struktur

- T: Sokrates är dödlig
- P1: Alla människor är dödliga
- P2: Sokrates är en människa

Att argumentera för sin egen sak och samtidigt krossa motståndaren

Ett fiktivt resonemang om den svenska kärnkraftens vara eller icke-vara

- Komplex argumentation
- Inkorporerar inte bara argument för den egna ståndpunkten utan även motargument, som tillbakavisas

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

- P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem
- P2 Kärnkraft är förenat med stora risker
- P3 Radioaktivt avfall är omöjligt att förvara säkert
- P4 Kärnkraften är inte långsiktigt hållbar
- P5 Alternativens utveckling hämmas av kärnkraften

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

- P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem
- P2 Kärnkraft är förenat med stora risker
- P3 Radioaktivt avfall är omöjligt att förvara säkert
- P4 Kärnkraften är inte långsiktigt hållbar
- P5 Alternativens utveckling hämmas av kärnkraften

Contra-argument

- C1 Kärnkraft är ett av de billigaste sätten att producera el
- C2 Det finns inget alternativ till kärnkraft
- C3 Det vore bättre att först stänga av kärnkraftverken i Östeuropa

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

OBS!

Kom ihåg att contra-argumenten är motargument mot tesen.

Det betyder att de är pro-argument för tesens negation.

Contra-argument

C1 Kärnkraft är ett av de billigaste sätten att producera el

C2 Det finns inget alternativ till kärnkraft

C3 Det vore bättre att först stänga av kärnkraftverken i Östeuropa

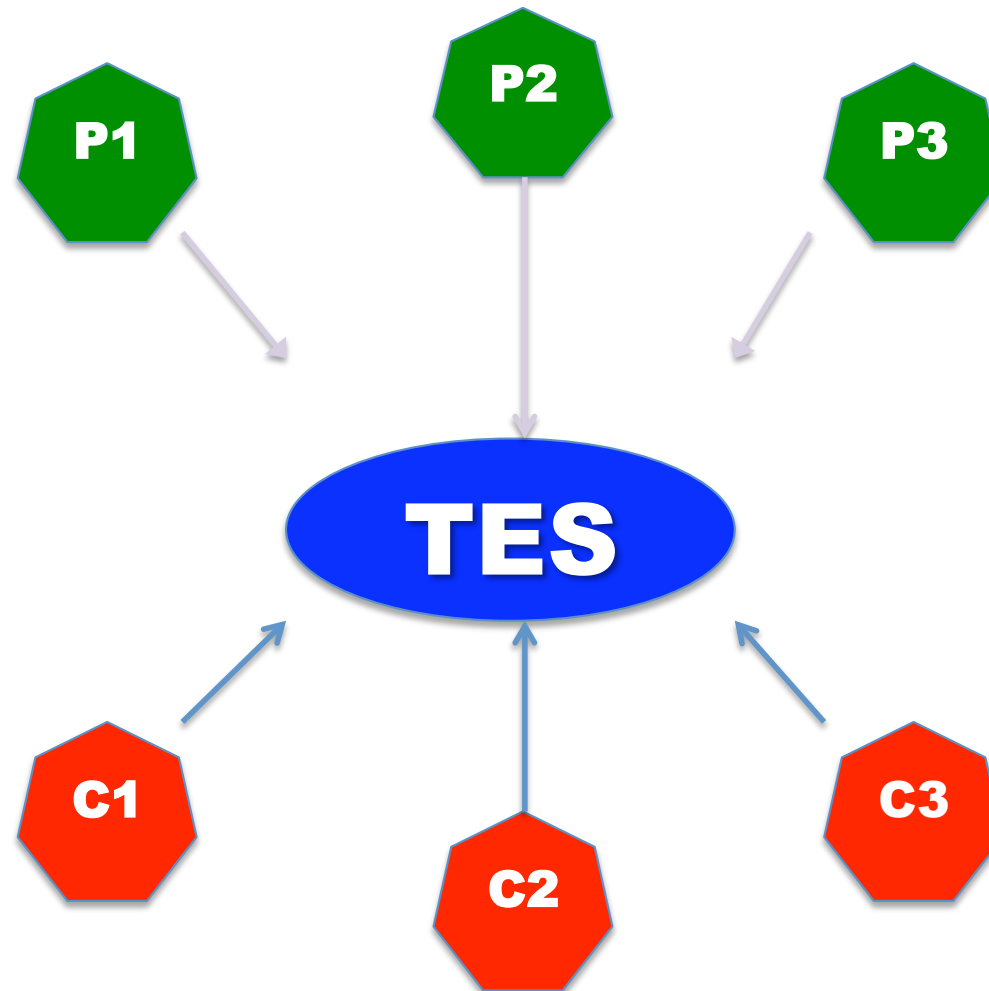
*T Kärnkraften i Sverige bör *inte* avvecklas snarast

Pro-argument

- P1 Kärnkraft är ett av de billigaste sätten att producera el
- P2 Det finns inget alternativ till kärnkraft
- P3 Det vore bättre att först stänga av kärnkraftverken i Östeuropa

Contra-argumenten har nu blivit pro-argument för *T, antitesen (motsatsen) till T.

Resonemanget är i sin grundstruktur
två stycken V-resonemang

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem

P1P1 Uranbrytningen förstör oerhört i flera länder

Underargument

Ett pro-argument för P1

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem

P1P1 Uranbrytningen förstör oerhört i flera länder

P2P1 Uranbrytningen genererar stora mängder radioaktivt avfall

Underargument

Och ett till!

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem

pP1 Uranbrytningen är svår att miljöanpassa

Underargument

Förutsättningar, antaganden, "premisser" bakom argumenten anges med litet **p**

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem

pP1 Uranbrytningen är svår att miljöanpassa

C1pP1 Uranbrytningen skulle kunna miljöanpassas

Underargument

Argument mot den bakomliggande premissen

T Kärnkraften i Sverige bör avvecklas snarast

Pro-argument

P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem

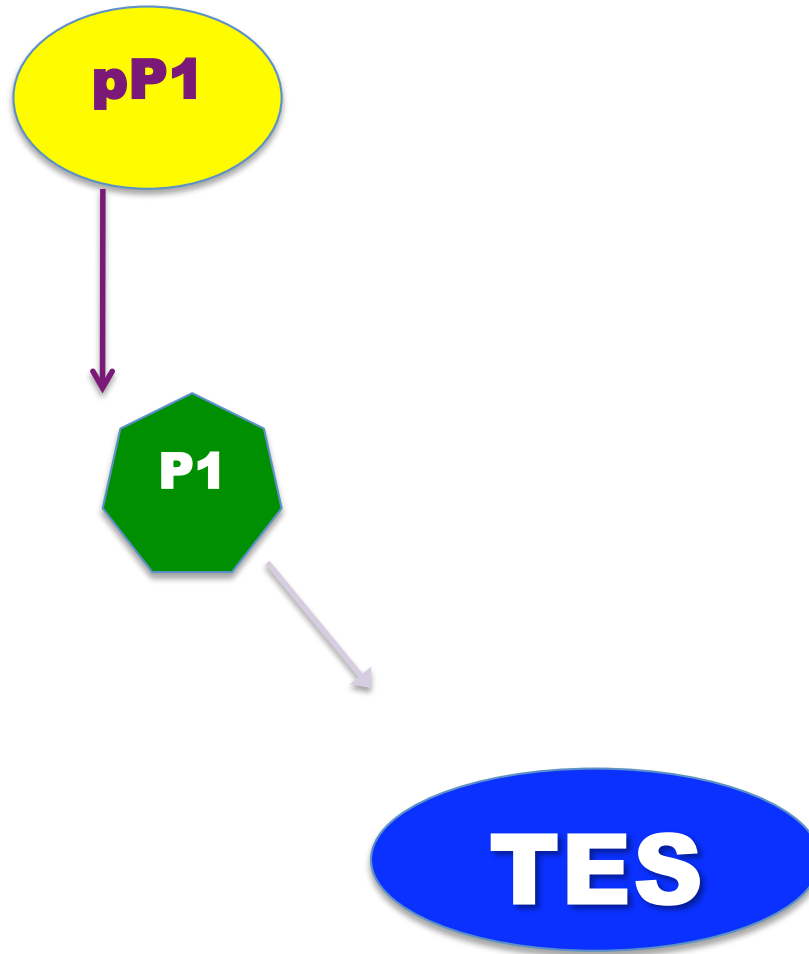
pP1 Uranbrytningen är svår att miljöanpassa

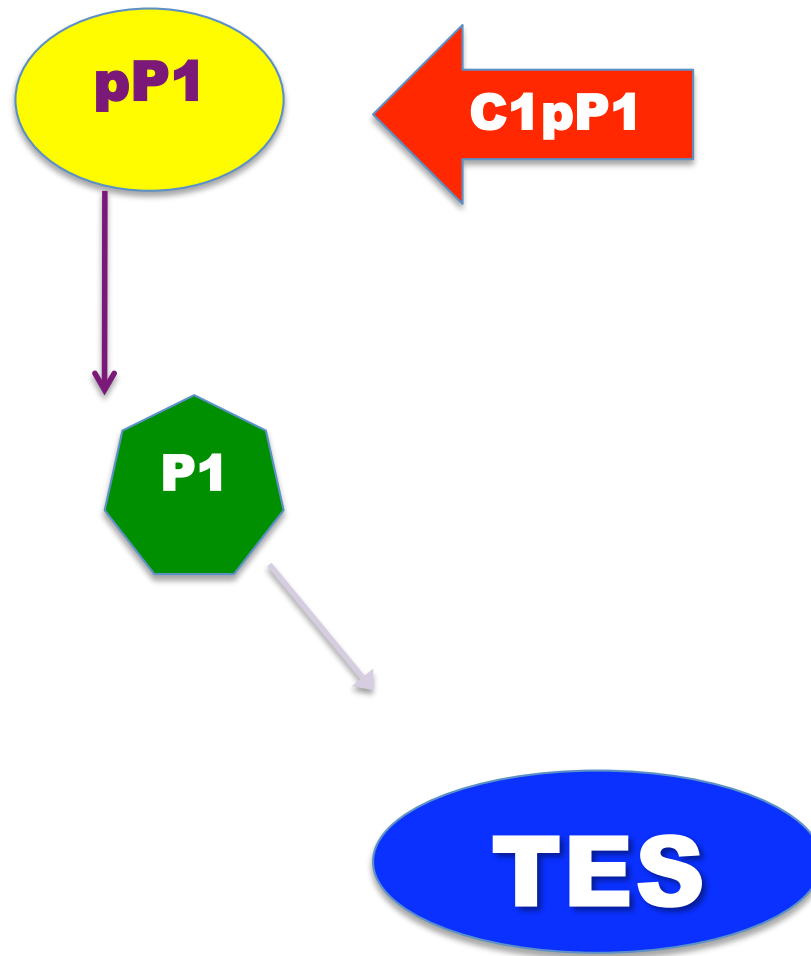
C1pP1 Uranbrytningen skulle kunna miljöanpassas

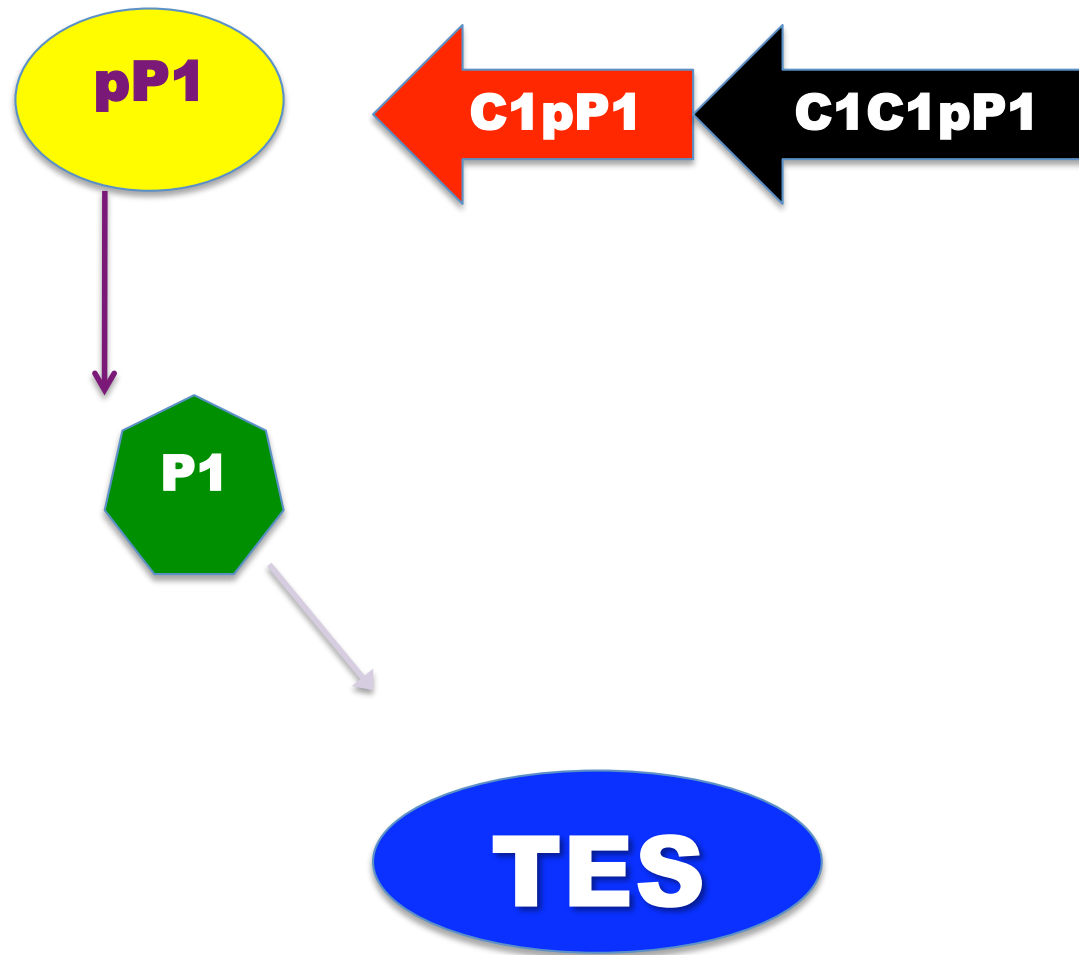
C1C1pP1 Det går inte att undgå det radioaktiva avfallet

Underargument

Motargument mot argumentet mot den bakomliggande premissen

Fortsätt likadant med samtliga pro- och contra-argument

Pro-argument

- P1 Uranbrytningen är ett stort miljöproblem
- P2 Kärnkraft är förenat med stora risker
- P3 Radioaktivt avfall är omöjligt att förvara säkert
- P4 Kärnkraften är inte långsiktigt hållbar
- P5 Alternativens utveckling hämmas av kärnkraften

Contra-argument

- C1 Kärnkraft är ett av de billigaste sätten att producera el
- C2 Det finns inget alternativ till kärnkraft
- C3 Det vore bättre att först stänga av kärnkraftverken i Östeuropa

Till exempel, contra-argumentet...

C3 Det vore bättre att först stänga av kärnkraftverken i Östeuropa

C1C3 Det vore bara bättre ur säkerhetsaspekten, inte ur andra aspekter

pC3 Det går att stänga av kärnkraftverken i Östeuropa

C1pC3 Det är politiskt omöjligt att stänga av andras kärnkraftverk

C2pC3 Någon måste gå före för att andra ska våga

C3pC3 Om det skulle vara omöjligt att stänga kärnkraftverk i Sverige, varför skulle det då vara lättare i Östeuropa?

Resultatet blir ett träd med ett stort grenverk

Tes

Eller snarare två träd...

TES Kärnkraften bör
avvecklas snarast

ANTITES Kärnkraften bör
inte avvecklas snarast

...varav det ena ”sågas”...

TES Kärnkraften bör
avvecklas snarast

ANTITES Kärnkraften bör
inte avvecklas snarast

Det dubbla resonemangets samlade slutsats

**Kärnkraften i Sverige bör avvecklas
snarast (tes) och argumenten för mot-
satsen (antitesen) kan tillbakavisas.**

Huvudtes Kärnkraften i Sverige bör
avvecklas snarast

Sidotes Argumenten för motsatsen kan
tillbakavisas

Argumentationsanalys

Beskrivande del

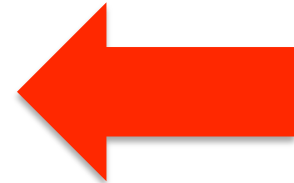
- Resonemangets schematiska struktur
- Tes
- Argument för **pro**
- Argument mot **contra**
- Underordnade argument

- Explicit/implicit: tydliggörande av underförstådda argument

Värderande del

- Resonemangets **hållbarhet**

- Hur väl underbyggd är tesen?
- Är argumenten
RELEVANTA?
SANNA (RIMLIGA)?
ADEKVATA (TILLRÄCKLIGA)?

1. Relevans

- Det finns ett samband mellan argument och tes
- Begreppsligt (logiskt)
- Empiriskt (erfarenhetsbaserat)

Ett exempel på relevans

- TES: **Filosofi är nyttigt**
- Pro-argument 1: **Man blir klok av det**
- Pro-argument 2: **Man blir glad av det**
- Det är inte långsökt att associera det nyttiga med klokhet och glädje.
- Det finns både ett logiskt och ett empiriskt samband.

Ett till exempel

- **TES: Carolina har rätt att rösta i det svenska riksdagsvalet.**
- **Pro-argument: Carolina är en vuxen svensk medborgare.**
- Begreppsligt samband: i begreppet om en "medborgare" ingår innehav av medborgerliga rättigheter, till exempel politiska rättigheter.

Irrelevans – ett exempel

- **TES: Ulla-Bella bör befordras i tjänsten och få högre lön.**
- **Pro-argument: Ulla-Bella är en ensamstående mamma med 5 barn och har svårt att få sin ekonomi att gå ihop.**
- Argumentet vädjar till känslor av medlidande.
- Ulla-Bella har det besvärligt. Det är relevant för frågan om man skall hjälpa henne, men inte för frågan vilket arbete och vilken lön hon skall få.

Spar på krutet!

Om man vid utvärderingen av ett argument finner att det är **irrelevant**, så behöver man **inte** granska argumentet ytterligare.

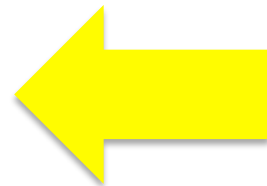
RELEVANS

2. Sanning

- Är argumentet sant eller falskt? Rimligt eller orimligt?
- Om argumentet innehåller ett empiriskt påstående, så måste man undersöka verkligheten för att se om det är korrekt.

”2% av alla mördare som sitter i svenskt fängelse är födda i Piteå”

Till exempel

Carolina igen: SANT ELLER FALSKT?

- **TES: Carolina har rätt att rösta i det svenska riksdagsvalet.**
- **Pro-argument: Carolina är en vuxen svensk medborgare.**

Steg 1: Kolla vad svenska vuxna medborgare har för politiska rättigheter enligt svensk lag.

Steg 2: Kolla att Carolina verkligen är svensk medborgare och att hon har fyllt 18 år.

Filosofins nytta igen

- **TES:** Filosofi är nyttigt
- **Pro-argument 1:** Man blir klok av det
- **Pro-argument 2:** Man blir glad av det
- **Pro-argument 1** behöver nyanseras och specificeras, då man inte automatiskt blir klok av filosofi.
- **Pro-argument 2** är en för grov generalisering, som det finns många motexempel mot.

**Logisk-begreppslig
sanning**

Alla ungar är ogifta

**Matematisk-aritmetisk
sanning**

$$7 + 5 = 12$$

Om argumentet innehåller ett icke-empiriskt påstående, så måste man se efter om det följer vissa lagar, principer eller regler (i logik och matematik).

Tolkning

- Om argumentet innehåller en tolkning av fakta/data, snarare än en renodlad beskrivning, passar begreppen **rimlig** och **orimlig** bättre än sann och falsk.

T.ex. **skönlitterära** tolkningar.

”Don Quijote är en tragikomisk hjälte”

T.ex. tolkningar av **sociala betydelser**

”Turning Torso symboliserar det nya Malmö”

”Att få denna diagnos är ett socialt stigma”

3. Adekvans

- Stöder argumenten tesen?
- Hur starkt stöd ger de (tillsammans)?
- Är det tillräckligt starkt för att tesen skall vara fastställd och resonemanget som helhet hållbart?

Och så var det filosofi igen!

- **TES:** Filosofi är nyttigt
- **Pro-argument 1:** Man blir klok av det
- **Pro-argument 2:** Man blir glad av det

Även om argumenten nyanseras och specificeras, skulle de ge ett ytterst svagt stöd åt tesen.

Det beror på att tesen är allmänt hållen. Även den behöver alltså specificeras och göras mer konkret.

Empiriska resonemang

- Hållbarhet
- Antalet observationer som pekar i samma riktning har betydelse.
- Upprepade experiment med samma resultat.
- Storleken och representativiteten hos ett urval (i t.ex. en patientstudie) spelar också roll
- Ett generaliserande empiriskt resonemang i vetenskapen kan aldrig vara 100%-igt säkert. Men det kan ha en hög grad av sannolikhet.

Icke-empiriska resonemang

- 100%-igt giltiga om de följer logikens lagar.
- Absolut styrka
- Absolut hållbarhet om grundpremisserna är sanna.

① Alla människor är dödliga

② Sokrates är en människa.

Alltså: Sokrates är dödlig

Deduktiv slutledning

Argumentationsfel

**Några typiska felslut
och tankevrpor**

*Högljudda barn är den
värsta sortens huvud-
värk. Panodil tar alltså
bort högljudda barn.*

Ad hominem

Latin: "till människan"

Exempel

Dödsstraff avskräcker inte från brott. De som är för dödsstraff är bara hämndlystna och blodtörstiga.

Personargument

- Irrelevant argument
- Blandar ihop sak och person
- Motivationen hos personer som är för dödsstraff är irrelevant för frågan huruvida dödsstraff avskräcker från brott eller ej.

Tu quoque

Latin: "du också"

Exempel

Ulla: Du har fuskat med skatten. Inser du inte att det är fel?

Bella: Hur kan du säga det? Du har ju också skattefuskat!

Variant av personargument

- Irrelevant argument
- Blandar ihop sak och person
- Vad Ulla har eller inte har gjort är irrelevant för frågan om skattefusk är fel eller ej.

Straw man

Halmdockan

Exempel

Dödsstraff är inte moraliskt fel. De som är mot dödsstraff tycker att dömda mördares liv är mera värda än offrens liv.

- Irrelevant argument
- Förvränger motpartens ståndpunkt så att den blir mindre vettig och mera lättangriplig

Förutsätta det som skall bevisas

EXEMPEL

TES: Allt som står i Bibeln är sant.

PRO-ARGUMENT: Det står i Bibeln att den är Guds ord och Guds ord är alltid sanning.

Beg the question

- Falskt/orimligt argument
- Argumentet skall ge stöd för/bevisa tesen, men förutsätter istället att den redan visats vara sann
- Frågan är ju: **Är det som står i Bibeln sant?** Då kan man inte förutsätta att det som står i Bibeln alltid är sant!

Inkonsistens

Exempel

TES:

Frihandelsavtalet är dåligt för nationen.

Pro-argument 1: BNP har minskat drastiskt.

Pro-argument 2: Den nya rikedomen i landet är ojämnt fördelad.

- Falskt argument
- Logisk motsägelse
- Kan konstateras utan att man kontrollerar fakta

- Om BNP (bruttonationalprodukten) har minskat, kan det inte finnas ny rikedom i landet.

Falsk dikotomi

Uppdelning i två delar

Exempel

TES: Vi bör inte ge bistånd till länder där människor svälter.

Pro-argument: Vi kommer ändå aldrig att kunna utplåna all svält totalt, så det är meningslöst att göra något överhuvudtaget.

Grov förenkling

- Falskt argument
- Förutsätter att det bara finns två extrema alternativ.

Det finns fler alternativ än:

- Total utplåning av all svält
- Inte göra något alls

Det sluttande planet

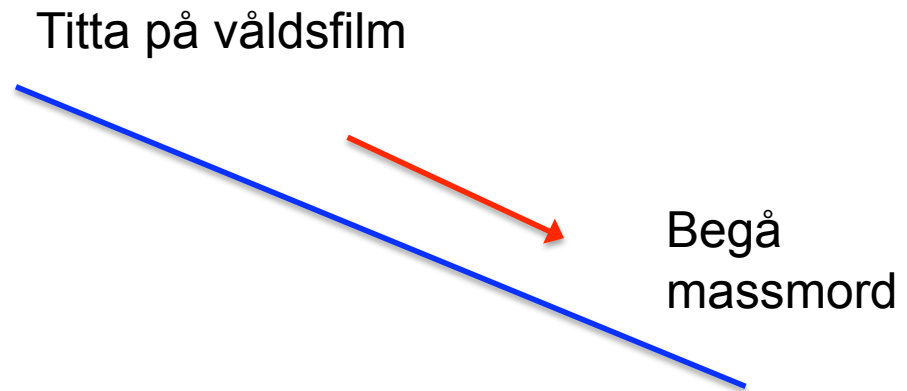
Slippery slope

Exempel

TES: Barn bör inte se på våldsfilm.

Pro-argument: Om barn får se på våldsfilm blir de avtrubbade och vana vid våld. Barnens empatiska förmåga hämmas, och de brutaliseras tills de slutligen blir massmördare.

- Svagt argument
- En lång orsakskedja vars länkar inte har bevisats
- A—B—C—D

Post hoc

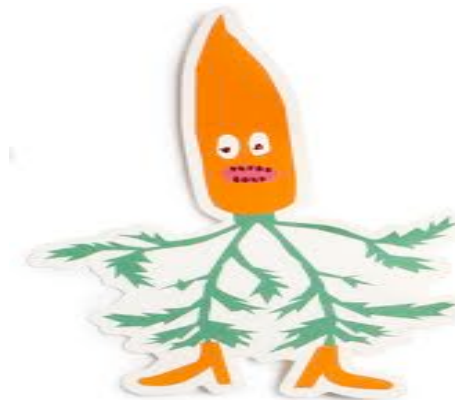
Latin: "Efter detta"

Exempel

**Igår när jag var förkyld
åt jag morötter. Idag är
jag frisk. Morötter botar
alltså förkylningar.**

**"Efter detta — alltså på
grund av detta"**

- Otilräcklig kausal slutledning
- Att A föregår B i tiden är inget bevis för att det var A som orsakade B

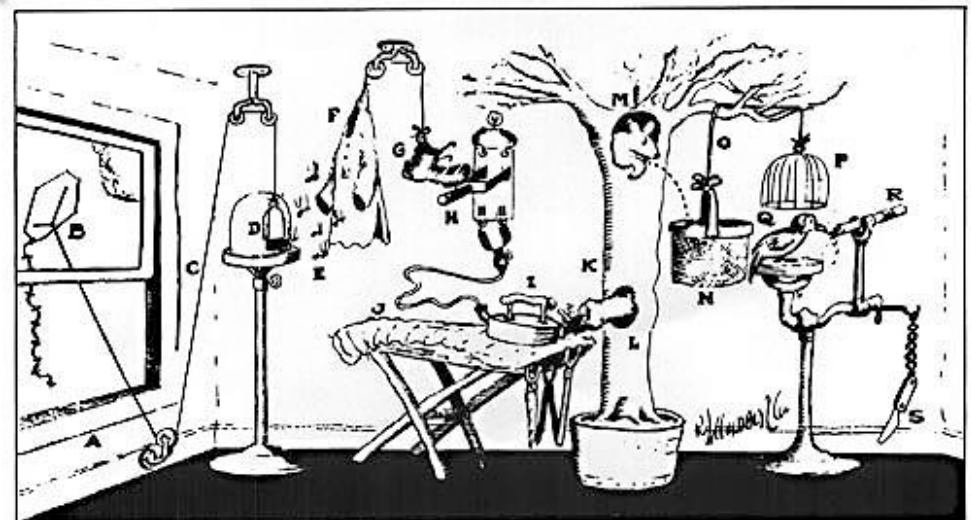
Förväxling av orsak och verkan

Enligt en aktuell utredning har gifta par utan barn i genomsnitt 20% högre inkomst än gifta par med barn. Detta bevisar att välstånd förorsakar sjunkande födelsetal.

- Förvirrad kausal slutledning

Exempel

Pencil Sharpener RUBE GOLDBERG (tm) RGI 038

*Att tänka frítt
är stort, men
att tänka rätt
är större...*

Thomas Thorild
1759-1808